

Előszó

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpontjának névválasztása tudatos értékválasztás. Amikor az egyetem 2019 februárjában elhatározta, hogy tudományos tevékenységét önálló kutatóközpont létrehozásával erősíti, olyan névadót keresett, aki személyében fejezi ki az új szervezet elé tűzött célokat. Báró Eötvös József alakja az értékek és az elvégzendő munka sokoldalúsága terén is példát állít elénk, életműve és a köz szolgálatára elválaszthatatlan egymástól. Az NKE küldetésének szempontjából elsősorban Eötvös európai viszonylatban is kiemelkedő tudományos teljesítménye, valamint a Batthyány- és az Andrássy-kormányokban betöltött vallás- és közoktatásügyi miniszteri tevékenysége nagy jelentőségű, de a kultúra és a közélet más területein végzett munkássága is követendő példa az egyetem valamennyi polgára számára. A Magyar Tudományos Akadémia tagjaként, később elnökeként a hazai tudományos élet jeles képviselője és előmozdítója volt, akinek életművét kiemelkedő szépirói teljesítmény teszi teljessé. A nemzet ügye iránti elköteleződés, a hazánk polgári fejlődéséért végzett áldozatos munka, az oktatás és a művelődés erejébe vetett hit, valamint a 19. századi szabadelvűség legnemesebb magyar hagyományai ma is iránytűként szolgálnak a köz szolgálatába szegődött gyakorlati szakemberek és tudós kutatók számára. Eligazítanak minket az európai kultúra értékeinek és nemzetünk alkotmányos hagyományainak megőrzésében és a kor kihívásaihoz alkalmazkodó továbbvitelében.

A példa követése mellett az Eötvös József Kutatóközpont számára fontos névadója életművének ápolása és munkásságának további feldolgozása is. Két kutatóintézetünk vezetőjével, Hatos Pállal és Hörcher Ferencsel ennek jegyében szerveztünk tudományos emlékkonferenciát báró Eötvös József (1813–1871) halálának 150. évfordulója alkalmából. Az olvasó most az *Eötvös 150. Szabadság, művelődés, polgárság* címmel 2021. december 9-én a Ludovika Főépület Széchényi Disztermében lezajlott konferencia tanulmánykötetét tartja a kezében. A kötet hét dolgozatot foglal magában, amelyek közül hat olyan előadás tanulmánnyá érlelt szövege, amely ezen az eseményen hangzott el, a hetedik pedig egy másik NKE-s konferencia témánkba vágó előadásának szerkesztett változata. A kötet szerzői a korszak kiemelkedő kutatói, írásaik a sokoldalú eötvösi életmű különböző aspektusait teszik vizsgálat tárgyává a humán- és társadalomtudományi kutatás modern eszköztárának alkalmazásával.

Eötvös halálának jubileuma a szélesebb nyilvánosságot tekintve csöndesen telt, de a konferencia és a kötet is azt a meggyőződésünket tükrözi, hogy a közügyek iránt érdeklődőknek érdemes elidőzniük e nagy magyar államférfi szellemi örökségét szemlélve. Ennek illusztrálására és a kötet tanulmányaihoz kedvcsinálóként álljon itt néhány olyan idézet tőle, amely a politikai gondolkodás mérvadó cölöpeit veri le számunkra. Szabadságról és államról: „Az államnak feladata, legalább valóban mívelt népnél, nem más, mint az, hogy mindenkinek szabadságát biztosítsa.” Egyénről és közösségről: „Sem az elszigeteltség korlátlan szabadsága, sem az elnyomás, hanem a társaság azon állapot, mely természetünknek megfelel.” A haladásról: „Haladni csak úgy lehet, ha míg egyik lábunkkal előre lépünk, a másikat helyén hagyjuk.” A hazaszeretetről: „Lehet-e életünkben két nőt valóban szeretni, nem tudom; két hazát bizonyosan nem.” Az idézeteken is átsugárzó érett gondolkodás a kései utódok számára is érthető üzenetet hordoz, amelyet ma is érdemes meghallanunk közügyeink intézéséhez. Bár maga Eötvös figyelmeztet, hogy „régí hősök szájából saját nézeteit szereti hallani” az ember, a kötet szerzői garanciát jelentenek arra, hogy ne csupán önigazolást találjunk életművében, hanem céljait és szándékait jól értve tanuljunk is szellemi örökségéből. Kívánom az olvasónak, hogy a kezében tartott könyv múltat értelmező szövegeiben elmerülve a jelenkor számára is érvényes tanulságokkal és útmutatással gazdagodjék.

*Török Bernát
Eötvös József Kutatóközpont
igazgató*